

Komentář

Strukturální šetření o ovocných sadech v roce 2017 zahrnovalo 1 755 pěstitelů ovoce, kteří obhospodařovali 16 417 ha ovocných sadů. Z Registru sadů vedeného Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským byly převzaty údaje za 1 006 pěstitelů, kteří obhospodařovali 15 473 ha, to je 94,2 % výměry sledovaných ovocných sadů. Prostřednictvím standardního statistického výkazu byly zjištěny údaje od 749 pěstitelů, kteří pěstovali ovoce na 945 ha (5,8 % výměry ovocných sadů).

Převážnou většinu pěstitelů tvořily fyzické osoby (1 452 subjektů, 82,7 %), které hospodařily na 7 056 ha (43,0 % z celkové výměry ovocných sadů) s průměrnou velikostí sadů 4,86 ha. Právnických osob bylo 303, to je 17,3 % z celkového počtu pěstitelů ovoce. Obhospodařovaly 9 361 ha (57,0 %) ovocných sadů s průměrnou velikostí 30,90 ha.

Více než polovina pěstitelů ovoce (958 pěstitelů, 54,6 %) hospodařila v sadech s výměrou do 2 ha. Tito menší sadaři obhospodařovali 752 ha, to je pouze 4,6 % z celkové výměry ovocných sadů. Naopak 82 největších ovocnářů s výměrou sadů přesahující 50 ha (4,7 % z celkového počtu pěstitelů ovoce) obhospodařovalo 8 413 ha, to je více než polovinu z celkové výměry ovocných sadů (51,2 %).

Nejvýznamnějším ovocným druhem byly jabloně pěstované na ploše 7 819 ha, což představovalo téměř polovinu z celkové výměry ovocných sadů (47,6 %). Druhým nejrozšířenějším ovocným druhem byly slivoně, které se pěstovaly na 2 329 ha (14,2 %). Višňové sady zabíraly 1 427 ha (8,7 %), meruňkové sady 1 152 ha (7,0 %), třešňové sady 1 017 ha (6,2 %), hrušňové sady 870 ha (5,3 %) a broskvoňové 340 ha (2,1 %). Drobné ovoce (rybízy, angrešty, ostružiníky, maliníky a borůvky) se pěstovalo na celkové výměře 984 ha a zabíralo 6,1 % výměry sadů. Skořápkové ovoce (ořešáky vlašské, lísky, mandloně a kaštanovníky jedlé) se pěstovalo na 215 ha (1,3 %) a ostatní druhy ovocných stromů nebo keřů zabíraly 254 ha (1,6 %).

Nejrozšířenější odrůdou jabloní byly odrůdy zařazené ve skupině Golden Delicious (19,6 % z celkové výměry jabloní), Idared (16,5 %) a Jonagold/Jonagored (8,8 %). Jabloňové sady měly nevyhovující věkovou strukturu s vysokým podílem výsadeb jabloní v nejstarší věkové kategorii (38,6 %). Polovina sadů (50,2 %) byla zařazena v plodných výsadbách v kategorii od 5 do 24 let a 11,2 % sadů v mladých výsadbách do 4 let. Průměrná hustota jabloňových sadů byla 1 322 stromů na hektar. Ve starých výsadbách nad 25 let převažovalo zařazení ve třídě hustoty 400 až 1 599 stromů na hektar (79,9 %), ve výsadbách do 25 let stáří převažovala vyšší hustota výsadby a sady byly zařazené většinou ve třídě hustoty 1 600 až 3 199 stromů na hektar.

Mezi nejvíce pěstované odrůdy hrušní patřily odrůdy zařazené ve skupině Conference (24,1 %) a William (12,4 % z celkové výměry hrušní). Hrušňové sady měly příznivou věkovou strukturu. V mladých výsadbách do 4 let bylo zařazeno 15,6 % sadů. V plné plodnosti se stářím výsadby od 5 do 24 let bylo zařazeno 60,0 % výsadeb a v nejstarší věkové kategorii se stářím výsadby nad 25 let čtvrtina výměry (24,4 %). Hrušňové sady byly vysázeny v průměrné hustotě 1 108 stromů na hektar. V nejstarších výsadbách nad 25 let převažovala nižší hustota výsadby do 400 stromů na hektar (77,4 %). Ostatní sady byly vysázeny převážně v hustotě 400 až 1 599 stromů na hektar.

Většina broskvoní byla zařazena ve skupině žlutomasých středně raných s termínem sklizně mezi 16. červencem a 15. srpnem (67,7 % z celkové výměry broskvoní). Nektarinky se pěstovaly na výměře 9 ha, což představovalo 2,7 % z celkové plochy osázené broskvoněmi. Věková struktura broskvoňových sadů byla značně nevyhovující a svědčí o neperspektivnosti tohoto odvětví ovocnářství v České republice. Zastoupení mladé výsadby se stářím do 4 let bylo minimální a představovalo pouze 7,0 % z celkové plochy broskvoní. Sady v plné plodnosti zabíraly čtvrtinu výměry (26,1 %). Výrazně převažovaly broskvoňové sady v nejstarší věkové kategorii (66,9 %). Průměrná hustota broskvoňových sadů byla 506 stromů na hektar a většina sadů byla zařazena v hustotě výsadby do 600 stromů na hektar (74,8 %).

U meruňkových sadů významně převažovaly výsadby zařazené do skupiny středně raných s termínem sklizně od 1. do 31. července (83,8 % z celkové plochy osázené meruňkami). I přes postupnou obnovu meruňkových sadů byla jejich věková struktura nevyhovující a více než polovina výsadeb byla zařazena

v nejstarší věkové kategorii nad 15 let (54,1 %). Podíl mladých výsadeb byl 15,3 % a v plné plodnosti se nacházela třetina výsadeb (30,6 %). Průměrná hustota výsadby v meruňkových sadech byla 485 stromů na hektar. Převážná většina sadů s výsadbou starší než 15 let byla zařazena v nejnižší kategorii hustoty výsadby do 600 stromů na hektar (92,4%), v mladších výsadbách převažovala vyšší hustota výsadby a sady byly nejčastěji zařazeny v kategorii 600 až 1 199 stromů na hektar.

Slivoně byly druhým nejrozšířenějším ovocným druhem pěstovaným v České republice. Slivoňové sady vykazaly velmi dobrou věkovou strukturu. V mladých výsadbách bylo zařazeno 19,7 % výměry, v nejstarší věkové kategorii nad 25 let stáří bylo zařazeno 10,3 % výsadeb a významně převažovaly sady v plné plodnosti se stářím výsadby 5 až 24 let (70,1 %). Průměrná hustota slivoňových sadů byla 455 stromů na hektar.

Višňové sady měly vyváženou věkovou strukturu s nejvyšším podílem mladých výsadeb ze všech sledovaných ovocných druhů. V mladých výsadbách do 4 let stáří bylo zařazeno 21,3 % výměry višňových sadů. Ve věkové kategorii od 5 do 24 let bylo zařazeno 58,9 % výměry a ve výsadbách v nestarší věkové kategorii 19,8 %. Průměrná hustota višňových sadů byla 510 stromů na hektar.

Třetina třešňových sadů (33,8 %) byla zařazena ve starých výsadbách. Mladé výsadby do 4 let byly zastoupeny 18,4 % a výsadby v plné plodnosti zabíraly téměř polovinu sadů (47,8 %). Průměrná hustota výsadby třešní byla 488 stromů na hektar.

V rámci České republiky se nacházel největší podíl z celkové výměry sadů v Jihomoravském a Středočeském kraji (shodně 19,3 %) a dále v Královéhradeckém (11,6 %) a Ústeckém kraji (10,9 %). Ve Zlínském kraji se nacházelo 8,0 % z celkové výměry sadů a v Olomouckém a Libereckém kraji shodně 7,6 %. Nejmenší podíl na výměře ovocných sadů měl Kraj Vysočina (0,5 %) a Karlovarský kraj (0,4 %).

Nejrozšířenějším ovocným druhem ve všech krajích byly jabloně. Nejvíce se jich pěstovalo ve Středočeském kraji (22,2 % z celkové výměry jabloňových sadů). Nejvyšší podíl hrušňových sadů se nacházel v Ústeckém kraji (26,6 % z celkové plochy hrušňových sadů), slivoňových sadů ve Zlínském kraji (23,9 %), broskvoňových a meruňkových sadů v Jihomoravském kraji (65,4 %, resp. 77,9 %), třešňových a višňových sadů ve Středočeském kraji (26,2 %, resp. 29,6 %). Drobné ovoce se pěstovalo v největší míře v Královéhradeckém kraji (19,4 %) a Libereckém kraji (19,2 %) a skořápkové ovoce v Jihomoravském kraji (32,3 %).

Porovnání základních údajů o ovocných sadech v roce 2012 a 2017 uvádí následující tabulka. Výsledky nejsou plně srovnatelné z důvodu změny definice kultury ovocný sad (viz Metodické vysvětlivky).

Základní údaje o ovocných sadech v roce 2012 a 2017

	Pěstitelé ovoce ¹⁾		Ovocné stromy		Plocha sadů (ha)	
	2012	2017	2012	2017	2012	2017
Celkem	2 388	1 755	x	X	21 346,53	16 417,26
z toho:						
jabloně	1 502	1 059	11 760 144	10 337 461	10 487,01	7 818,60
hrušně	720	607	914 376	964 159	1 025,96	870,10
broskvoně	487	331	344 191	172 117	761,38	340,49
meruňky	765	673	584 624	558 824	1 636,88	1 152,21
třešně	796	607	447 095	496 281	1 278,17	1 016,58
višně	411	344	812 448	728 543	1 857,82	1 427,24
slivoně	1 212	995	1 068 668	1 060 327	2 545,10	2 328,72

¹⁾ pěstitel, který pěstuje více druhů, je započítán u každého ovocného druhu

V průběhu pěti let významně poklesl počet pěstitelů ovoce i výměra ovocných sadů určených k produkci ovoce na trh. Počet pěstitelů se v porovnání s rokem 2012 snížil o více než čtvrtinu z 2 388 na 1 755 (-26,5 %) a výměra ovocných sadů poklesla z 21 347 ha na 16 417 ha (-23,1 %). Průměrná velikost sadů se zvýšila z 8,94 ha na 9,35 ha (+4,6 %). Pokles výměry ovocných sadů souvisel do značné míry se změnou definice kultury ovocný sad a přeřazováním nevyhovujících sadů do jiných druhů zemědělských kultur. Přestárlé ovocné sady byly v tomto období také ve větší míře likvidovány, aniž by byly nahrazeny novou výsadbou.

Z hlavních druhů ovocných stromů byl nejvýznamnější úbytek pěstební plochy v porovnání s rokem 2012 zaznamenaný u broskvoní, plocha sadů poklesla více než o polovinu (-55,3 %). U meruňkových sadů úbytek představuje 29,6 %, jabloní 25,4 % a višní 23,2 % z jejich celkové výměry. Plocha osázená třešněmi poklesla o 20,5 % a hrušněmi o 15,2 %. Také výměry osázené ostatními sledovanými ovocnými druhy se v průběhu posledních pěti let výrazně zredukovaly, výměry drobného ovoce o 33,2 % a skořápkového ovoce o 19,2 %.

Nejvýznamnějším ovocným druhem byly stejně jako v předcházejících šetřeních jabloně, které se pěstovaly na polovině celkové výměry ovocných sadů. Jabloňové sady měly i nadále nevyhovující věkovou strukturu s vysokým podílem starých výsadeb. Výsledky šetření také potvrdily, že pěstování broskvoní je v České republice na ústupu. Broskvoňové sady vykazaly nejhorší věkovou strukturu ze všech sledovaných druhů s nejnižším podílem nových a převahou starých výsadeb. Také drobné a skořápkové ovoce se pěstovalo jen okrajově. Naopak mezi nejperspektivnější druhy s dobrou věkovou strukturou patří slivoně a hrušně. Ve srovnání s šetřením v roce 2012 se výrazně zvýšila hustota výsadby všech sledovaných ovocných druhů. Hustotu výsadby nad tisíc stromů na hektar měly jabloňové a hrušňové sady, ostatní ovocné druhy se vysazovaly v průměrné hustotě okolo 500 stromů na hektar.